

YENİKAPI MEVLEVÎHÂNESİ

İstanbul'da Mevlânâkapı dışında XVI. yüzyılın sonunda kurulan ve Mevlevî kültürünün gelişiminde önemli yeri olan mevlevîhâne.

İstanbul ili Zeytinburnu ilçesi sınırları içinde olup adını verdiği Mevlânâkapı dışında 1006'da (1597) yeniçeri kâtibi Mal-koç Mehmed Efendi tarafından kendisine ait bir bahçe içinde tesis edilmiştir. İstanbul kara surlarını dışardan çevreleyen, büyük kısmı mezarlıklarla kaplı kuşakta yer alır. Bizans döneminde Rhesium diye bilinen, Osmanlı döneminde Yenikapı ya da Bâb-ı Cedid adlarını alan kapı, sur içi iskânını söz konusu tesise bağlayan yolun üzerinde bulunduğu için Bâb-ı Mevlevîhâne, Mevlevîhâne Kapısı ya da aynı adı taşıyan diğer sur kapılarından ayırt edilmesi için Mevlevîhâne Yenikapısı olarak anılmaya başlanmış, son dönemde Mevlânâkapı'ya dönüşmüştür. Mevlevîhâne de adını bu kapıdan alarak Yenikapı Mevlevîhânesi ya da Mevlevîhâne der Bâb-ı Cedid adıyla kaynaklara geçmiştir. Başlangıçta semâhâne, mescid ve on sekiz dedegân hücrelerinden ibaret mütevazı bir zâviye şeklinde faaliyete geçen mevlevîhâne zaman içinde gelişerek tam teşekküllü bir kuruluş haline gelmiştir. Mevlevîhâneye XVII. yüzyıl başlarında yine bânisi tarafından meydân-ı şerif ile matbah-ı şerif, ikinci postnişin Doğanî Ahmed Dede'nin meşihatı sırasında da şeyhlerin ikameti için bir köşk eklenmiştir. Doğanî Ahmed Dede'nin meşihatında mevlevîhâneye yardım

eden damadı Tâcir Mehmed Efendi yeni hücreler inşa ettirmiştir. Evliya Çelebi, XVII. yüzyılın ortalarında Yenikapı Mevlevîhânesi'nde yetmiş kadar derviş hücresinin bulunduğunu, yetmiş seksen kadar dükkânın da bu tesise vakfedildiğini bildirir.

Zaman içinde padişahlardan, hânedan mensuplarından ve devlet ricâlinde birçok kimsenin mevlevîhânenin vakıflarını genişlettiği, yapıları tamir ettirdiği ve yeni birimler eklediği tesbit edilmektedir. Bunların arasında Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa'nın 1144'te (1731-32) semâhâneyi genişleterek tamir ettirmesi, Sadrazam Abdullah Nâilî Paşa'nın 1168'de (1755) dedegân hücrelerini yeniden yaptırması, Sadrazam Safranbolulu İzzet Mehmed Paşa'nın bazı Mevlevî büyüklerinin türbelerini onartması, Şeyhülislâm Mekki Efendi'nin 1199'da (1785) şadırvanı yenilemesi, III. Selim'in annesi Mihrîşah Vâlide Sultan'ın fodla ve erzak tahsis etmesi, II. Mahmud'un semâhâne-türbe binasını 1232'de (1817) ve 1253'te (1837) yeniden inşa ettirmesi, Sultan Abdülmecid'in 1845'te çevre duvarlarını yaptırması ve müştemilâtı tamir ettirmesi, Maliye Nâzırı Abdurrahman Nâfiz Paşa'nın 1851'de kendi türbesiyle ona bitişik bir kütüphane, ayrıca cümle kapısının yanlarına sebil ve muvakkithâne inşa ettirmesi ve dergâhın giderleri için Maliye Nezâreti'nce işletilmek üzere para vakfetmesi, Mehmed Ârif Paşa'nın hanımının mutfağı yenilemesi, II. Mahmud'un kızı Âdile Sultan'ın eşi Kaptanıderyâ Mehmed Ali Paşa'nın sarnıç yaptırması, Sadrazam Yûsuf Kâmil Paşa'nın Kalender Çeşmesi'nden mevlevîhâneye kadar olan yola kaldı-

rım döşetmesi, Hidiv İsmâil Paşa'nın harem ve selâmlık bölümleriyle dedegân hücrelerini tekrar inşa ettirmesi ve V. Mehmed Reşad'ın mescidle dedegân hücrelerini içeren selâmlık kanadını yeniden yaptırması zikredilebilir.

Mevlevîhânenin ilk postnişini bâninin intisap ettiği Kemal Ahmed Dede'dir (ö. 1010/1601). Onu Doğanî Ahmed Dede (ö. 1040/1630), Sabûhî Ahmed Dede, Câmî Ahmed Dede, Karî Ahmed Dede, Nâci Ahmed Dede, Pendârî Ahmed Dede, Seyyid Nesîb Yûsuf Dede, Peçevî Ahmed Dede, Mesnevîhan Ahmed Dede, Sâfî Mûsâ Dede, Köçek Ahmed Dede, Seyyid Ebûbekir Dede (ö. 1775) izlemiş, 1775'ten tekkelerin kapatıldığı tarihe kadar (1925) Ebûbekir Dede'nin neslinden gelen Ali Nutkî Dede, Abdûlbâki Nâsir Dede, Receb Hüseyin Hüsnü Dede, Abdürrahim Kûnhî Dede, Osman Selâhaddin Dede, Mehmed Celâleddin Dede ve Abdûlbaki (Baykara) Dede (ö. 1935) meşihat görevini üstlenmiştir (Zâkir Şükürü, s. 29-30). Mevlevîliğin İstanbul'daki en önemli irşad ve kültür merkezlerinden olan Yenikapı Mevlevîhânesi'nden birçok edebiyat, mûsiki ve hat ustası feyiz almıştır. Buhûrîzâde Mustafa İtrî Efendi, Şeyh Galib, Hamâmîzâde İsmâil Dede Efendi bunlar arasında en tanınmış simalardır.

Yenikapı Mevlevîhânesi'nin faal olduğu yüzyıllarda sur içinden Yenikapı Mevlevîhânesi'ne, Yenikapı'dan çıkılıp içleri zamanla bostana dönüşmüş olan hendekler geçildikten sonra doğu-batı doğrultusunda mezarlıklar arasında uzanan ve bugün Mevlevîhâne caddesi adını alan yola girilerek ulaşıldı. Günümüzde Topkapı'dan Yedikule'ye kara surları boyunca uzanan yolda (10. Yıl caddesi) ilerleyip Mevlânâkapı'nın tam karşısına geldiğinde sağa dönülerek Mevlevîhâne caddesine girilir. Biraz ilerleyince sağda mevlevîhânenin aşçı dedelerinden Sahih Ahmed Dede'nin Hâlet Efendi tarafından yaptırılan ampir üslûbundaki açık türbesiyle karşılaşılır. Yenikapı Mevlevîhânesi'nden uzakta kalan bir parçası olan bu türbenin ardından sağda başlı başına bir mahalle teşkil eden ve Yenikapı Mevlevîhânesi'yle iyi komşuluk ilişkilerinden öte birtakım ritüel bağlar da kurmuş olan Merkez Efendi Külliyesi'ne giden cadde (Merkez Efendi caddesi) ayrılır. Bu sapaktan sonra batıya (ileriye) doğru birkaç yüz adım atıldığında solda (güneyde) önce mevlevîhânenin "hâmûşân" diye adlandırılan, tekke arsasından Mevlevî Tekkesi sokağı ile ayrılmış büyük haziresi görülür. Mevlevîhânenin binaları doğuda adı geçen sokakla, kuzeyde Mevlevîhâne cad-

Yenikapı Mevlevîhânesi'nin kuş bakışı görünüşü

YENİKAPI MEVLEVÎHÂNESİ

desiyle, diğer yönlerde ise komşu parsel-lerle çevrili arsa üzerinde yer almaktadır. Arsanın pahlı olan kuzeydoğu köşesinde cadde ile sokağın kavşağında semâhâne-türbe binasına bağlı hünkâr mahfiline ge-çit veren hünkâr girişi yükselir. Hünkâr gi-rişinden güneye doğru Mevlî Tekkesi so-kağı boyunca sağır avlu duvarı devam eder. Aynı girişten batıya doğru cadde üzerin-de sırasıyla Abdurrahman Nâfiz Paşa Kü-tüphanesi ve Türbesi, hazîrenin ufak bö-lümünü sınırlayan parmaklık, muvakkit-hâne, cümle kapısı, sebil, pencereli kısa bir duvar ve selâmlık-mescid-dedegân hü-creleri grubunu barındıran yapının kitlesi bulunur. Yenikapı Mevlevîhânesi'nin adı geçen kütüphane, türbe, muvakkithâne ve sebil dışında kalan bölümleri farklı ta-rihlerde farklı malzeme ve üslûplarla in-şa edilmekle beraber birbirleriyle irtibat-landırılan üç kanat içinde toplanmıştır. II. Mahmud dönemindeki inşâ faaliyetleri so-nucunda şekillenen ahşap semâhâne-tür-be binası, buna bağımlı hünkâr mahfil, sarnıç odası ve türbedar odası gibi ikinci derecede mekânlar arsanın doğu kesimi-ne yerleştirilmiştir. Güneydoğu (kıble), ku-zeydoğu ve kuzeybatı yönlerinde serbest olan bu kitle güneybatı cephesinde doğu-batı doğrultusunda uzanan, 1865 tarihli ahşap harem dairesine bitişmektedir. Ara-da kalan üçgen planlı alanı söz konusu ka-natlar arasında bağlantıyı sağlayan şer-bethâne bölümü işgal eder.

Kuzey yönünde arsanın hemen yarısını kaplayan ve selâmlık mekânlarını, mesci-di, dedegân hücrelerini, mutfağı (matbah-ı şerif), taamhâneyi (somathâne) ve diğer müştemilâtı barındıran 1913 tarihli kâgir kanat Mevlevîhâne caddesi boyunca uza-nır. Bu kesim kuzey yönünde harem mut-fağını, kileri, hamamı, fırını ve su hazne-sini içine alan bir kanat aracılığıyla hare-me bitişir. Böylece tekkenin fonksiyon şe-masına uygun biçimde birbirine bağlanarak düzgün olmayan bir kitle teşkil eden bölümlerin ortasında kalan, 1913'ten ön-ce şadırvan avlusu niteliğindeki avlu yer alır. Aynı şekilde düzgün olmayan bir plan arzeden bu avlunun Abdurrahman Nâfiz Paşa Kütüphanesi ve Türbesi, semâhâne-türbe kanadı, çevre duvarı ve muvakkit-hâne arasında kalan bir bölümü hazîre şeklinde değerlendirilmiştir. Ayrıca arsa-nın güneydoğu kesimini merkezdeki avlu-dan tamamen soyutlanan harem bahçe-si işgal etmektedir. Selâmlık kitlesinin ar-kasında da arsanın güneybatı köşesini teş-kil eden, tekkede yaşayan dedegânın kul-lanımına mahsus diğer bir bahçe bulunur.

Arsanın kuzeydoğu köşesindeki pahlı yü-zeyde kesme küfeki taşı örgülü, içbükey kavisli, dış köşeleri sütunçelerle yumuşatılmış iki duvar parçası hünkâr girişini ku-caklar ve iki yandan pilastırlarla, üstte ki-tâbe levhası ile kuşatılmış hünkâr girişi mermerden sövelerle çerçevelemiştir. Ki-tâbe levhasının ortasında beyzî bir çelenk-le kuşatılmış olan II. Mahmud'un tuğrası yer alır. Bunun yanlarına iki simetrik par-ça halinde yerleştirilen ta'lik hatlı kitâbe mevlîhânenin adı geçen sultan tarafın-dan 1837'de ikinci defa inşâ ettirildiğini belgeler. Manzum metin Ahmed Sâdık Zî-ver Paşa'ya aittir.

Abdurrahman Nâfiz Paşa'nın yaptırdı-ğı kütüphane 10 x 7 m. boyutlarında dik-dörtgen bir alana yayılmıştır. Moloz taşla örülen ve tuğla hatlılarla donatılan duvar-lar Mevlevîhâne caddesine bakan kuzey cephesinde mermerle, diğer cephelerde ve içeride sıva ile, örtüyü meydana geti-ren tonozlarda tuğla ile örülerek içeriden sıva, dışarıdan kurşunla kaplanmıştır. Kes-me taştan söveler ve sepet kulpu bir ke-merle çerçevelemiş olan girişin üstün-deki levhada Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî adı ve kütüphanenin inşâ tarihi (1267/1851) yazılıdır. Hünkâr girişi yönüne bakan doğu cephesiyle türbeyeye komşu olan batı cep-hesi sağırdır. Bütünöyle beyaz mermer döşeli kuzey cephesi, iki ucta ve içeride bi-rimleri ayıran duvarın hizasında yer alan üç adet pilastırla iki parçaya ayrılmış, böy-lece iç taksimat cepheye yansıtılmıştır. İçerideki mekânlarla tekabül eden iki cep-he parçasında birer pencere vardır. Sağ-daki pencerenin üstüne, alttan ikinci ve üçüncü silmelerin arasına bâninin adını ve inşâ tarihini veren kitâbe yerleştirilmiş, Ziver Paşa'ya ait manzume Mehmed Ri-fat'ın ta'lik hattıyla yazılmıştır. Abdurrah-man Nâfiz Paşa'nın türbesi kütüphanenin batı cephesine bitişiktir. Kütüphanedeki to-

nozlu odalarla aynı derinlikte, kare planlı (5 x 5 m.) bir tabana oturan yapı ampir üslûbunu yansıtan açık türbeler grubuna girer.

Farklı tarihlerde inşâ edilmelerine rağ-men cümle kapısı ile (1816-1817) bunu yanlardan kuşatan muvakkithâne-sebil iki-lisi (1850-1851) konumları, oranları ve üs-lûpları ile (ampir) uyumlu bir bütün teş-kil eder. Ortada yer alan cümle kapısı yan-larda beyaz mermerden profilli sövelerle, üstte aynı malzemeden yapılmış sepet kulpu biçiminde bir kemerle çerçevele-nmiştir. Sövelerin iç yüzeyinde kemerin üze-n-gi hizasında altı püsküllü beyzî kabartma-lar klasik Osmanlı mimarisindeki mukar-naslı takozların devamı niteliğindedir. Ke-merin yüzeyi de alt uçları küçük lâlelerle sonuçlanan silmelerle çerçevelemiştir. Ke-merin üzerinde mevlîhânenin II. Mah-mud tarafından 1232'de (1817) yeniden in-şâ ettirildiğini belgeleyen ta'lik hatlı man-zum bir kitâbe görülür; metni Keçecizâde İzzet Molla'ya aittir.

Muvakkithâne ile sebil cümle kapısının yanlarına simetrik bir konumda yerleş-tirilmiştir. Kapının solunda (doğusunda) bu-lunan muvakkithâne halen ayaktaadır. Sa-ğında yer alan sebil tamamen ortadan kalkmıştır. Her iki yapı da kenarları dışa-rıdan 2'şer m. uzunluğunda sekizgen plan-lı bir mekâna sahiptir. Sebilin arkasında dikdörtgen planlı (4 x 2 m.) su haznesi mevcuttur. İki sıra tuğla hatlı, moloz taş örgülü almaşık duvarlar caddeye (kuzeye) bakan yüzlerinde beyaz mermerle, diğer yüzlerinde sıva ile kaplıdır. Sekizgen me-kânları tuğladan örülmüş ufak kubbeler örter. Muvakkithânenin penceresi üzerin-de iki silme arasında bâninin adını ve in-şâ tarihini veren kitâbe görülür. Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin ta'lik hattıyla ya-zılmış olan metin bizzat Abdurrahman Nâ-fiz Paşa'ya aittir.

Yenikapı
Mevlevîhânesi'nin
semâhânesiyle
arka plandaki
türbe kısmı

Semâhâne-türbe ile bunlara bağlı tâli birimleri barındıran kanat en geniş yerinde 33 x 24 m. boyutlarındadır. Moloz taş örgülü temeller üzerine ahşap karkaslı duvarlarla inşa edilmiş, duvarlar içeriden bağdâdî siva, dışarıdan ahşap kaplama ile donatılmıştır. Mermerden olan semâhâne girişi dışında bütün kapı ve pencereler dikdörtgen açıklıklara sahiptir. Semâhâne 21 x 17 m. boyutlarında dikdörtgen bir alanı kaplar. Kuzey ve güney cepheleriyle batı cephesinin bir kesimi dışa açılır. Doğru yönünde türbeye bitişiktir. Batı cephesinin bir kesimine haremle irtibatlı şerbethâne bitişmektedir. Esas semâ alanı 14 x 14 metrelik bir karenin içine teğet olarak yerleştirilmiş 14 m. çaplı bir daire ile sınırlıdır. Kare planlı alan güney (kible), batı ve kuzeyde zeminleri yükseltmiş maksûrelerle, doğu yönünde de türbe ile kuşatılmıştır. Maksûreler ve türbe ile semâ alanının sınırında güneydoğu köşesindeki duvara bitişik on dokuz adet ahşap sütun sıralanmaktadır. Kare kesitli olan bu sütunlardan dördü köşelerde, dördü doğu, kuzey ve batı kenarlarında, üçü de güney kenarındadır. Aralarındaki açıklık 2,5 metredir. Mihrap önü bölümünde 5 metrelik bir açıklık bırakabilmek için güney kenarında sütun adedi dörtten üçe indirilmiştir. Taşıyıcılardan birinin duvarla kaynaşarak sütun görünümünü kaybetmesi sonucunda geriye "nezr-i Mevlânâ"ya tekabül eden on sekiz adet sütun kalmıştır. Sütunların arası maksûrelerde ampir üslûbunda torna işi ahşap korkuluklarla, türbenin önünde aynı üslûpta demirden parmaklıklarla kapatılmış, karenin içindeki daire de eklektik üslûpta dökmünden parmaklıklarla belirlenmiştir. Semâhâne girişinin önünde maksûreler kesintiye uğramakta ve bu kesintiye tekabül eden sütun açıklığı gerektiğinde kapı gibi açılabilen ahşap korkuluklar barındırmaktadır. Köşelerde kare ile daire arasında kalan üçgen planlı alanlardan güneybatıdaki mesnevihan, güneydoğuda da mevlihdan kürsülerinin bulunduğu bilinmektedir. Son derece sade bir görünümü olan bu ahşap kürsüler 1940'tan önce ortadan kalkmıştır.

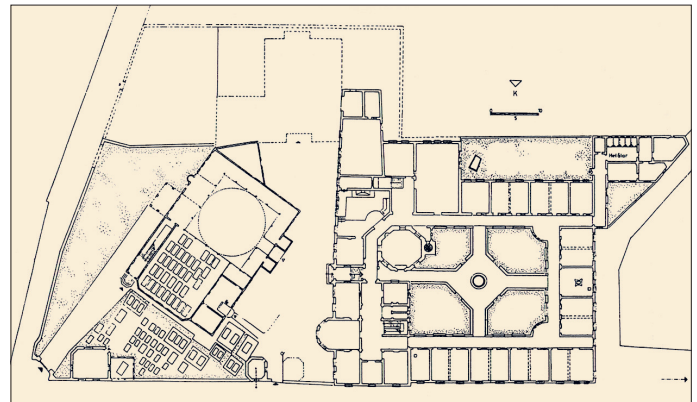
Semâ alanının tam ortasında ahşap zemin döşemesi üzerinde boyanarak meydana getirilen iç içe dört daire ile bunları kuşatan sekiz kollu bir yıldızdan oluşan, benzerine başka hiçbir mevlevîhâne rastlanmayan ilginç bir motif göze çarpar. Kuzey duvarında yer alan semâhâne girişi cepheden dışa taşan iki merdiven kulesi arasındaki düz tavanlı ufak bir eyvanın içi-

ne yerleştirilmiştir. Dışardan bakıldığında, mutrip maksûresine çıkan merdivenleri barındıran iki kulenin eyvana komşu iç köşelerinde iki kat boyunca yükselen pilastırlar ve bunları birleştiren lento görünümünde silmelerle bir çerçeve meydana getirilmiştir. Bu çerçevenin içinde mevlevîhânenin II. Mahmud tarafından 1817'de yeniden inşa ettirilmesi sırasında konmuş olan ta'lik hatlı manzum kitâbe bulunmaktadır. Ayrıca profilli çıtalarla çerçevelenen ve metni Keçecizâde İzzet Molla'ya ait olan bu kitâbenin üstüne, mevlevîhânenin 1865'te Hidiv İsmâil Paşa tarafından yenilenmesi üzerine Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin adını içeren bir alınlık yerleştirilmiştir. Eyvanın arkasında yer alan, beyaz mermerden yontulmuş sepet kulpu biçimindeki kemerli giriş aynı tarihli cümle kapısının eşidir. Kuzey duvarında girişin yanlarında merdiven kulelerine açılan birer kapı ile üçer pencere sıralanır. Pencerelerden en doğuda yer alanı türbeyi sınırlayan demir parmaklıkların devamı ile seyirci maksûresinden ayrılmış, türbenin devamı niteliğinde olan kesime açılan niyaz penceresidir. Diğer pencerelerle aynı boyutlarda ve içeriden aynı görünüme sahip niyaz penceresi dışarıdan farklı niteliğini vurgulayan birtakım öğelerle donatılmıştır. Açıklık profili kalın çıtalarla iç içe iki dikdörtgen çerçeve ile kuşatılmış, çerçeveler arasında kalan kuşak Konya'daki Mevlânâ Türbesi'ne ait firûze renkli çinilerle kaplanmıştır. Ahşap duvar yüzeyine kabaralı çivilerle tesbit edilen bu çinilerin, II. Mahmud'un mevlevîhâneyi yeniden yaptırdığı 1817'de Mevlânâ Türbesi'nde gerçekleştirilen çini onarımında sökülen eski parçalar olduğu anlaşılmaktadır. Niyaz penceresinin üstünde, uçları birer yaldızla süslü yuvarlak kemerciklerle sonuçlanan enine dikdörtgen bir ahşap kartuşta sülûsle yazılmış, kabir ziyaretleriyle ilgili bir hadis yer almaktadır. Bunun da

üstüne demir iskeletli, camekânlı bir sundurma oturtulmuştur.

Semâhânenin batı duvarında dört adet pencere ile şerbethâneye açılan yarım daire planlı basamaklarla çıkılan servis kapısı güney duvarının ortasında mihrap, yanlarda dörder pencere sıralanır. Yarım daire planlı, dışa taşkın mihrap nişi akan-tus yapıları ve yumurta frizi ile süslü başlıklarla sonuçlanan pilastırlar tarafından kuşatılmış, üstte lento görünümünde iki yatay silme arasına mihrap âyeti levhası yerleştirilmiştir. Doğru yönündeki beş sütun açıklığından türbeye bakan dördü bağdâdî siva ile oluşturulmuş yalancı kemerlerle taçlandırılmıştır. Kemerlerin arasında, barok dönemin sütun kaidelerini taklit eden ahşap yastıklardan sonra duvara gömülü pilastır görünümünde sütunlar kubbe eteğine kadar devam eder. Türbenin kuzey yönündeki sütun açıklığı türbenin devamı niteliğinde olan, niyaz penceresinin bulunduğu kesime açılmaktadır. Türbenin güneyinde maksûreden türbeye ve hünkâr giriş holüne açılan iki kapı sıralanır. Semâhânenin kısmi üst katı, türbenin bulunduğu doğu yönü ve mihrap önü bölümünün üstü dışında iki kat yüksekliğindeki semâ mekânını kuşatan mahfillerden oluşur. Kuzey cephesinde giriş eksenine göre simetrik yerleştirilen merdivenlerle mutrip maksûresine çıkılır. Söz konusu maksûre semâhâneye açılan güney yönünde dikdörtgen bir çıkma ile genişletilmiş, zemin kattakilerin eşi olan ahşap korkuluklarla sınırlandırılmış, yanlarda ahşap perde duvarları ile kuşatılmıştır. Mutrip maksûresinin doğu yönünde semâhânenin kuzeydoğu köşesinde, bir duvarla mutrip maksûresinden ayrılan ve üç pencere ile dışa açılan "L" planlı bir mahfil bölümü yer alır. Mutrip maksûresinin batı yönüne, kadınlar mahfilıyla arasına erkek ve kadın gruplarını ayırıcı karakterde mâbeyin odası niteliğinde kare planlı, iki pen-

Yenikapi
Mevlevîhânesi'nin
vaziyet
planı
(Barîhûda
Tannkorur
arşivi)

YENİKAPI MEVLEVİHÂNESİ

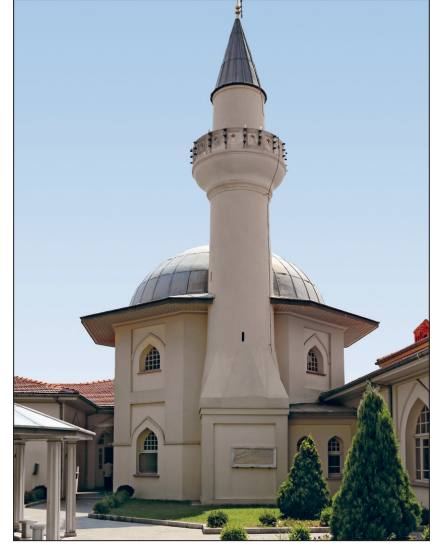
cereli ufak bir mekân yerleştirilmiştir. Bu geçiş mekânı aracılığı ile gerektiğinde kadınlar mahfilile semâhâne esas girişi arasında bağlantı kurulabilmektedir.

Semâhânenin batı duvarı boyunca devam eden ve güneybatı köşesinde kıvrılarak mihrap önü boşluğuna kadar ilerleyen kadınlar mahfili biri kuzeye, üçü güneye bakan dört pencereden ışık alır. Bu bölüme harem dairesinin üst katından şerbethânenin üst katı geçilerek ulaşılır. Söz konusu mahfilin, ayrıca buna komşu olan mâbeyin odasının semâhâneye bakan yüzleri parapet duvarından kubbe eteğine kadar çıkan sık dokulu ahşap kafeslerle kapatılmıştır. Semâhânenin güneydoğu köşesine yerleştirilen ve uzunluğu iki sütun açıklığı (5 m.), derinliği de üzerinde yer aldığı maksûrenin derinliği kadar olan (3,5 m.) hünkâr mahfili, semâhâneye bakan kuzey ve batı yönlerinde kıvrık hatlardan meydana gelen şebekelerle donatılmıştır. Hünkâr mahfiline ulaşmak için hünkâr girişinden avluya girilir, ardından semâhâne-türbe kanadının güneydoğu köşesindeki hünkâr mahfili kapısına varılır. Üç adet mermer basamaklı bir sahanlığın arkasındaki bu giriş iki pencereli ufak bir taşlığa açılır. Sağda hünkâr mahfiline çıkan geniş bir merdiven, solda sonunda semâhâneye açılan kapının bulunduğu "L" planlı uzun bir koridora inen basamaklar vardır. Merdivenin ulaştığı sahanlıkta dikdörtgen planlı (5 × 3,5 m.) hünkâr mahfiline, bunun arkasında aynı büyüklükteki (6 × 4 m.) bir mekâna ve abdestlik-helâ grubuna açılan kapılar mevcuttur. Hünkârın dinlenmesine, postnişin efendi ile ya da mukabeleyi izleyen devlet ricâlından yahut ulemâdan birileriyle görüşmesine mahsus olan arkadaki oda hünkâr mahfilile bağlantılıdır ve güney yönünde yapı kitlesinden taşmaktadır.

Büyük boyutları (16 × 14 m.) ve içindeki kırk civarında sanduka ile Yenikapı Mevlevihânesi'nin türbesi İstanbul mevlevihânelerindeki türbelerin en hacimli ve en kalabalığıdır. Türbe batı yönünde kemerli açıklıklarla semâhâneye bağlanmakta, böylece tarikat yapılarına has ibadethane-türbe kaynaşması sağlanmaktadır. Mevlevihânenin ilk postnişini Kemal Ahmed Dede'nin diğerlerinden yüksek tutulan sandukası semâhâne yönünde ilk sıradadır. Türbenin kuzey yönünde ortada, semâhânedan geçilmeden doğrudan türbeye girilmesini sağlayan ve altında yer alan sarnıçtan dolayı "sarnıç odası" diye adlandırılan dikdörtgen planlı (7 × 5,5 m.) mekân bulunur. Zemini Malta taşı döşeli sarnıç

odasının türbeye (güney) ve avluya (kuzey) açılan birer kapısı ile ikişer penceresi vardır. Dışarıya açılan kapıdan önce küçük bir taşlığa (2 × 1,5 m.) girilir, buradan iki basamakla esas zemine çıkılır. Giriş taşlığının sağında beyaz mermerden bilezik göze çarpar. Sarnıç odasının avluya bakan kuzey cephesine muhtemelen Sultan Mehmed Reşad dönemindeki onarımda yarım altıgen planlı, pencereli bir çıkma eklenmiş, girişle yanındaki pencere bu çıkma içine alınmıştır. Sarnıç odasının doğusunda türbenin kuzeyinde dikdörtgen planlı (5,5 × 4,5 m.) türbedar odası yer almaktadır. Semâhâne ile harem kanadı arasında bulunan üçgen planlı şerbethânenin avluya açılan kuzey cephesinde ortada bir kapı, yanlarda ikişer pencere sıralanır. Zemin katta semâhâneye açılan servis kapısı, ayrıca hareme açılan servis penceresi mevcuttur. Şerbethânenin beşi kuzeye, biri güneye bakan altı pencerenin aydınlattığı üst katı hareme ve kadınlar mahfiline açılan kapıları ile harem-semâhâne bağlantısını sağlar. Yenikapı Mevlevihânesi'nin 1817'den önceki mimarisi gibi süslemesi hakkında da yeterli bilgi yoktur. Evliya Çelebi, mevlevihânenin duvarlarında Asârî adında bir hattat-ressam tarafından meydana getirilmiş âyet levhaları, ayrıca kükreyen bir aslan resmi bulunduğu nu söyler.

II. Mahmud dönemine ait semâhâne-türbe kanadının cephelerinde, esas girişin üstündeki oymalı alınlık ve niyaz penceresini kuşatan Mevlânâ Türbesi (Kubbe-i Hadrâ) çinileri dışında hiçbir süsleme görülmez. Yalınlığının yanı sıra ağır başlı nisbetleri ve değişken perspektifler sunan hareketli kitlesiyle bu kanat devâsâ bir ahşap konağı andırır. Cephelerdeki sadelik mekânların içinde de devam eder. Süsleme olarak kayda değer öğeler semâhâne-nede toplanmıştır. Burada duvarlar ve çubuklu tavanlar süslenmeden bırakılmış, ahşap sütunlar, korkuluklar ve mihrabı kuşatan pilastırlar yalancı mermer boyama ile renklendirilmiştir. Mihrap nişinde ortada II. Mahmud döneminin zevkine uygun, kaide üzerinde ampir üslûbunda bir vazö ile bundan çıkan çiçek demeti, yanlarda püsküllü kordonlarla tutturulmuş dalgalı perdeler, kavsara içinde de 1865 onarımına ait olması muhtemel Doğu etkili eklektik üslûpta dilimli bir süsleme görülür. Üst kat sütunları ile kubbe arasında -her sütun açıklığına bir tane isabet etmek üzere- toplam yirmi adet kartuş yerleştirilmiş, zemini koyu renk boyalı bu kartuşlar üzerine zerendûd tekniğiyle ve ta'lik

Yenikapı Mevlevihânesi'nin mescidi

hatla beyitler yazılmıştır. Bu yazı kuşağının 1817'de mevlevihânenin dedegânından hattat Keresteci Nûri Dede'nin eseri olduğu bilinmektedir. Kubbe ile kare mekânın duvarları arasında kalan köşe üçgenlerine çeyrek göbekler çakılmış, çıtalarla bundan hareket eden, "Sultan Mahmud güneşi" tabir edilen ışınsal süsleme uygulanmıştır. Kubbenin merkezine daha ziyade barok üslûbunda ahşaptan oyma, yaldızlı nefis bir göbek oturtulmuş, kubbenin yüzeyi çıtalarla yirmi dört dilime ayrılmış, bunların içine ince uzun üçgenler, üçgenlerin altına ay-yıldız, ucuna da yıldız motifleri yerleştirilmiştir.

İki katlı olan harem dairesi 40 × 22 m. boyutlarında bir alanı kaplar. Semâhâne-türbe kanadı ile aynı malzeme ve inşaat özelliklerini paylaşan bu kanat her yönüyle bir ahşap konak niteliğindedir. Orta sofalı plan tipinin uygulandığı haremden yapının derinliğince uzanan "zülvecheyn" sofalarla bunlara açılan odalar bulunmaktadır. Zemin katta batıya doğru ilerleyen koridorla tek katlı, kâğıt duvarlı servis bölümleri kanadına (22 × 14 m.) ulaşılır. Burada oldukça girift bir konumda hamam, buna bitişik su haznesi, fırın, hareme ait küçük mutfakla kiler, güneybatı köşesine de aşçıbaşı odası yerleştirilmiştir. Bu arada ilginç olan, hamam külhânı ile fırının birbirine bitişik yapılmasıdır.

Mescidi, selâmlık mekânlarını, matbah-ı şerifi, meydân-ı şerifi, dedegân hücreleri-

ni ve diğer müstemilâtı barındıran kanat oldukça geniş bir alanı (54 × 40 m.) kaplar. İki katlı şeyh dairesi dışında bütün diğer bölümler tek katlıdır. Yapının altında alçak bir bodrum katı vardır. Duvarlar Batı standartlarına uygun tuğlalarla örülmüş, üstleri sıvanmıştır. Mescidin kurşun kaplı tuğla kubbesi dışında diğer bölümler Marsilya kiremidi kaplı ahşap çatılarla örtülmüştür. Bu kanadın iç taksimatı şöylece özetlenebilir: Avlu yönündeki doğu kesiminde esas girişin solunda matbah-ı şerif ve bununla bağlantılı meydân-ı şerif, sağında şeyh odası ile bunun müstemilâtını barındıran şeyh dairesi, arkada dikdörtgen planlı (22 × 19 m.) şadırvan avlusu etrafında dedegân hücreleri, avlunun güneydoğu köşesinde mescidle arkada taamhâne, hücrelerin arkasında helâlarla gusûlhâne yer alır.

Doğu cephesinde bulunan selâmlık cümle kapısı Selçuklu ve klasik Osmanlı mimarisindeki taçkapılardan ilham alınarak tasarlanmıştır. Cepheyi yatayda ve düşeyde yırtan kitlesi geniş bir saçakla son bulur. Kaval silme demetleriyle çerçevelenmiş olan yüzeyde basık kemerli esas giriş yüksek bir sivri kemer içine alınmıştır. Sivri kemerin üstünde ortada yapının bânisi Sultan Mehmed Reşad'ın tuğrası, yanlarda 1331 (1913) tarihli manzum kitâbe mevcuttur. Şeyh dairesinin zemin katında güney ucu selâmlık cümle kapısı ile, batı ucu şadırvan avlusunu kuşatan koridorla bağlantılı, "L" planlı bir sofa görülür. Çeşitli büyüklükte mekânlar ve helâlarla çevrili olan bu sofanın doğusunda avluya yarım sekizgen çıkma yapan büyükçe bir mekân yer alır. Söz konusu oda ile sofanın bu oda karşısına gelen kesimi iki katlıdır. Üst katta yine bir sofa ile cihannümâ karakterinde çıkmalı şeyh odası bulunur.

Şadırvan avlusu doğuda mescid ve şeyh dairesiyle, diğer yönlerde revak geleneğini sürdüren pencereli, düz ahşap tavanlı bir koridorla kuşatılmış, koridorun avluya bakan sivri kemerli pencereleri arasında kuzey ve batı kenarlarının ortasında birer kapı açılmıştır. Koridorun güneybatı ve güneydoğu köşelerinde avlu yönünde çeyrek daire planlı üçüz pencereli çıkmalar, bu çıkmaların arkasında yarım piramit biçiminde çatı parçaları altında kalan sekizgen basık ahşap kubbeleşmeler vardır. Koridorun arkasında "U" konumunda üç kitle içinde toplanmış, eş büyüklükte (5,5 × 3,5 m.) yirmi adet mekân sıralanır. Bunlardan nezd-i Mevlânâ'ya tekabül eden on sekizi dedegân hücreleri, ikisi de başka amaçlarla kullanılan odalar olmalıdır.

Yenikapı
Mevlevihânesi'nin
hazîresi

Avlunun güneydoğu köşesinde yükselen mescidin gövdesi kenarları dışarıdan 4'er m. uzunluğunda bir sekizgen prizma biçimindedir. Basık kemerli giriş kuzey, yarım sekizgen planlı mihrap nişi güneydoğu kenarındadır. Girişin kemeri üzerinde Deriş İsmet imzalı, 1330 (1912) tarihli, ta'lik hatlı bir âyet kitâbesi yer alır. Sekizgenin kenarlarında göçertilmiş yüzeyler içinde altı üstlü ikişer sivri kemerli pencere sıralanır. Girişin ve mihrabın olduğu yerlerde alttaki pencereler iptal edilmiş, minarenin bulunduğu batı kenarı da sağır bırakılmıştır. Kasnaksız bir kubbe mescidi örtmekte, klasik dönem örneklerini andıran madenî bir alem kubbeyi taçlandırılmaktadır. Kare planlı kaide üzerinde yükselen silindirik gövdeli minare kurşun kaplı konik bir külâhla son bulur. Minarenin kaidesinde, Hidiv İsmâil Paşa tarafından mevlevihânenin selâmlık ve harem bölümleri yenilendiğinde selâmlık cümle kapısı üzerine konmuş olan kitâbe yer alır. Ta'lik hatla yazılan manzumenin son mısraı ebcedle 1281 (1865) tarihini verir. Selâmlık kitlesinin cephelerinde hiçbir süsleme öğesi görülmez. Mekânlarda da aynı sadelik göze çarpar. Süslemeye yer verilen yegâne bölüm mesciddir. Kubbede ve kubbe-ye geçişi sağlayan küçük pandantiflerde klasik üslûpta kalem işleri görülür.

Yenikapı Mevlevihânesi'nin hazîresi iki bölüm halindedir. Bunlardan ufak olanı hünkâr girişi, kütüphane ve muvakkithâne arasında, büyük olanı da Mevlevî Tekkesi sokağının batı yakasındadır. Küçük hazîrede mevcut bazı mezarların çevresi ve üstü madenî şebekelerle donatılarak açık türbeler haline getirilmiştir. Çoğunun köşelerinde ve tepelerinde Mevlevî sikkesi biçiminde alemler göze çarpar. Sokak aşırı olan büyük hazîrede mevlevihânenin muhiplerinden birçok kimse gömülmüştür. Bu kesim moloz taş örgülü duvarlarla kuşatılmış, duvarlara dikdörtgen açıklıklı demir

parmaklıklı pencereler açılmıştır. Bu pencerelerden ikisinin üstüne Sadrazam Abdullah Nâilî Paşa'nın oğullarından Feyzulah Şâkir Bey ile Ebûbekir Bey'e ait 1170 (1756-57) ve 1202 (1787-88) tarihli ta'lik hatlı manzum kabir kitâbeleri yerleştirilmiştir. Tekkelerin kapatılmasından sonra kendi haline terkedilen ve 9 Eylül 1961 tarihinde çıkan yangında harap olan mevlevihânenin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan restorasyonu 2010 yılında tamamlanmış, bu çalışma esnasında külliye'nin bütün yapıları ihya edilmiştir. Mevlevihâne bugün Fâtih Sultan Mehmed Vakfı Üniversitesi'nin kullanımına verilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme* (Dağlı), I, 166; Bandırmalızâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 10, 16, 17; Sâkıb Dede, *Sefîne*, II, 37, 76; Ahmed Hasib Efendi, *Dergehname*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3465, vr. 65^a-68^a; Ayvan-sarâyî, *Hadikatü'l-cevâmî*, I, 228-230; Âsitâne Tekkeleri, s. 9, 15; Melekpaşazâde Kadri Beyefendi, *Hankahnâme*, Süleymaniye Ktp., Nuri Arlasız, nr. 36, 1833-1846 arası, vr. 4^b (nr. 99), vr. 7^b (nr. 179); *Mecmûa-i Cevâmî*, I, 116-117, nr. 168; Ali Enver, *Semâhâne-i Edeb*, İstanbul 1309, s. 236; Mehmed Tâhir, *Yenikapı Mevlevihânesi Postnişini Şeyh Celâleddin Efendi Merhum*, İstanbul 1326, s. 9; Mehmed Ziyâ, *Merâkiz-i Mühimme-i Mevleviygeden Yenikapı Mevlevihânesi*, İstanbul 1329; İbnülemin, *Son Asır Türk Şairleri*, I, 152-154; a.mlf., *Hoş Sadâ*, s. 24-26; İzzet Kumbacılar, *İstanbul Sebilleri*, İstanbul 1938, s. 55; Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlevî Âdâb ve Erkânı*, İstanbul 1963, s. 35-36; a.mlf., *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik*, İstanbul 1983, s. 164, 248, 338; A. Süheyl Ünver, "Osmanlı İmparatorluğu Mevlevihaneleri ve Son Şeyhleri", *Mevlânâ Güldestesi*, Konya 1964, s. 30-33; Zâkir Sükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Tayşi), s. 29-30; Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1987, I, 156; M. Baha Tanman, "Relations entre les semahane et les türbe dans les tekke d'Istanbul", *Ars Turcica-Akten des VI. Internationaler Kongresses für Türkische Kunst* (ed. K. Kreiser), München 1987, s. 317; a.mlf., "Settings for the Veneration of Saints", *The Derwish Lodge: Architecture, Art and Sufism in Ottoman Turkey* (ed. R. Lifchez), Berkeley 1992, s. 160; a.mlf., "Yenikapı Mevlevihanesi", IX. Vakıf

YENİKAPI MEVLEVİHÂNESİ

Haftası Kitabı: Türk Vakıf Medeniyetinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîhânelerin Yeri ve Vakıf Eserlerinde Yer Alan Türk-İslâm Sanatları Seminerleri (2-4 Aralık 1991), Ankara 1992, s. 93-108; a.mlf., "Osmanlı Mimarisinde Tarikat Yapıları / Tekkeler", *Türkler* (nşr. Hasan Celal Güzel v.dğr.), Ankara 2002, XII, 158; a.mlf., "Osmanlı Mimarisinde Tarikat Yapıları / Tekkeler", *Osmanlı Uygarlığı* (haz. Halil İnalcık – Günsel Renda), İstanbul 2003, I, 303; a.mlf., "İstanbul'da Mevlevîliğin Fiziksel Ortamı-The Physical Setting of the Mevlevî Order in Istanbul", *Saltanatın Dervişleri Dervişlerin Saltanatı-The Dervishes of Sovereignty The Sovereignty of Dervishes*, İstanbul 2007, s. 79-80, 93-94, 98, çz. 3, 102; a.mlf., "Kitchens of the Ottoman Tekkes as Reflections of Imarets in Sufi Architecture", *Feeding People, Feeding Power-Imarets in the Ottoman Empire* (ed. Nina Ergin v.dğr.), İstanbul 2007, s. 216; a.mlf., "Mevlevîhânelerin Mimari Süslemesinde Mevlevîliğe İlişkin Öğeler", *Aşk Ocağında Cân Olmak-İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin Rûmî* (haz. Ekrem Işın), İstanbul 2007, s. 106; Sezai Küçük, *Mevlevîliğin Son Yüzyılı*, İstanbul 2003, s. 101-136; Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (18. Yüzyıl)*, İstanbul 2003, s. 326-333, 339-340, 346-350, 358-359; Hür Mahmut Yücer, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. Yüzyıl)*, İstanbul 2003, s. 431-436; Ekrem Işın, "Yenikapı Mevlevîhanesi", *Surların Öte Yanı Zeytinburnu* (haz. Burçak Evren), İstanbul 2006, s. 266-293; a.mlf., "İstanbul'un Mistik Tarihinde Mevlevîhaneler", *İstanbul*, sy. 4, İstanbul 1993, s. 119-131; a.mlf., "Mevlevîlik", *DBİst.A*, V, 422-429; a.mlf. – M. Baha Tanman, "Yenikapı Mevlevîhanesi", a.e., VII, 476-485; *Defter-i Dervîşân: Yenikapı Mevlevîhânesi Günlükleri* (haz. Bayram Ali Kaya – Sezai Küçük), İstanbul 2011; Erdem Yücel, "İstanbul Mevlevîhaneleri", *Hayat Tarih Mecmuası*, V/11, İstanbul 1965, s. 28-33; Muzaffer Erdoğan, "Mevlevî Kuruluşları Arasında İstanbul Mevlevîhaneleri", *GDAAD*, sy. 4-5 (1976), s. 29-32; Hatice Aynur, "Saliha Sultan'ın Dügün Töreni ve Şenlikler", *TT*, XI/61 (1989), s. 39.

M. BAHÂ TANMAN

YENİKÖYLÜ HASAN EFENDİ

(bk. HASAN SİRRI EFENDİ).

YENİPAZAR

Sırbistan'da
Sancak bölgesinin merkezi olan
tarihî bir şehir.

Yerel dillerde Novi Pazar olarak bilinir. Belgrad'ın 280 km. güneyinde Belgrad'ı Karadağ'ın başşehri Podgorica (Titograd) üzerinden Adriyatik sahiline bağlayan kara yolu üzerindedir. Deniz seviyesinden 496 m. yükseklikte olup vadilerle yarılmış Peştera yaylası ile yamaçları dik Rogozne ve Golija dağları arasındaki ovada İbar nehrinin küçük bir kolu olan Raška'nın kenarındadır. Balkanlar'da Osmanlılar tarafından kurulan şehirlerden biridir. Kaynak-

larda bu bölgede eski çağlarda İliiryalıların yaşadığı, Roma döneminde Azinos adıyla bilinen bir askerî istihkâm bölgesi olduğu, X-XII. yüzyıllar arasında Ras adlı Bizans sınır kalesinin bu kesimde yer aldığı zikredilir. Slavlar VI-VII. yüzyıllar arasında buraya göç edip Sırp feodal hükümrانlığını kurdu. 1168'de bugünkü Yenipazar'da bulunan St. Petar Kilisesi'nde Sırp Hükümdarı Stevan Nemanja'nın Ortodoks Hristiyanlığı kabul ettiğine dair bilgiler vardır. Deževski Sabor ile (1282) Osmanlılar'ın gelişine kadar (1390'lar) geçen sürede bölgenin ihmal edildiği ve kayda değer bir gelişmenin meydana gelmediği bilinmektedir (Mušović, *Etnički Procesi*, s. 7-13).

Yenipazar'ın bulunduğu bölge 1392-1402 ve 1439-1444 yılları arasında Osmanlı idaresi altına alınmıştı. Kesin Osmanlı hâkimiyeti ise Osmanlılar'la Sırp'lar arasında yapılan 1454 anlaşmasıyla gerçekleşti. Burası daha önce Sırp Despotu Vuk (Vilkoğlu) Branković'in hükmü altındaydı ve 859 (1455) tarihli Osmanlı tahririnde "vilâyet-i Vilk" denilen bölge içinde kalmıştı. Söz konusu tahrir kayıtlarında bölgede Jeleç, Zvečan, Ras ve Sjenica adlı bölgeler (vilâyet) zikredilir (BA, MAD, nr. 544). Burada eski Ras şehrinin yanında Trgovište adlı bir yerleşim merkezi vardı. İshakbeyoğlu Gazi İsmâ Bey Trgovište, Pazar veya Pazarište şeklinde adlandırılan bu yerde büyük ihtimalle 1459'da Yenipazar'ı kurdu (Yenice-i Pazar / Novi Pazar), Trgovište ise Eskipazar adıyla anılmaya başlandı. Yenipazar'ın kurulduğu kesimde Parice ve Potok adlı iki küçük köyün yer aldığı Osmanlı kayıtlarından anlaşılır (krş. Šabanović, *Krajište Isabega Ishakovića*, s. 43, 54; Zirojević, sy. I [1977], s. 111). Gazi İsmâ Bey yeni şehri, Ras tepesindeki eski kale ile Raška nehri arasında kalan dar ovadakine nisbetle gelişmeye daha elverişli düz bir alanda Joša-

nica deresiyle Raška'nın kesiştiği kısma kurdu.

1459-1461 yıllarında Ras bu bölgenin idarî merkeziydi ve bir subaşı ile bir kadısı vardı. Yenipazar'ın temelleri atılırken önce yolların kesiştiği Yenipazar ovasında (Bosna, Zeta ve Dubrovnik yolları) günümüzde şehrin bulunduğu yere İsmâ Bey camii, imaret, çifte hamam, kervansaray, elli altı dükkânlık bir çarşı ve üç değirmen yaptırdı (BA, TD, nr. 24, s. 894; Andrej Andrejević, *Novi Pazar i Okolina*, s. 203-205). Yenipazar ticaret ve sanayi bakımından gelişince Trgovište / Pazarište geriledi. XVI. yüzyılda Batılı seyyahlar buradan yıkık ve metruk bir yer olarak söz ederler. Buna karşılık XVI. yüzyılın başlarına kadar Balkanlar'ın kuzeybatısına doğru yapılan fetihler sonucu Yenipazar'da hem ticaret hem zanaat hızlı bir şekilde gelişti. Ayrıca Dubrovnik, Saraybosna, Niş, Üsküp, Selânik, Sofya, İstanbul gibi şehirlere giden ticaret yolları güzergâhı üzerinde yer aldığından Yenipazar'da birçok kervansaray, han, hamam vb. binalar yapıldı.

Bosna sancağına bağlanan Yenipazar 1477'de Jeleç, Zvečan, Ras, Sjenica'dan meydana gelen Jeleç vilâyetinin idare merkezi oldu. Buraya Dubrovnik tüccarının gelmesiyle ticarî hayat daha da canlandı. 1468 yılındaki tahrir kayıtlarında Yenipazar'da 276 hânenin bulunduğu, bunlardan yetmiş beş hânenin (yaklaşık 380 kişi) müslümanlara, 201 hânenin (yaklaşık 1000 kişi) hristiyanlara ait olduğu görülür (Mušović, *Etnički Procesi*, s. 58). 890'daki (1485) tahrir kayıtlarında ise beş mahallede 167 müslüman (850 kişi) ve yetmiş bir hristiyan (350 kişi) hânesiyle iki Raguzalı ailenin varlığından bahsedilir. Bundan birkaç yıl sonrasına ait tahrir kayıtlarından nüfusun biraz daha azaldığı, 152 müslüman (750 kişi) ve elli dört hristiyan (330 kişi)

1690-1693 yılları
arasında
inşa edilen
Yenipazar
Kalesi

